

Desenari prota-veu de l'Associació "Mlnerva,"
Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa comarca

Redacció i Administració

Quatre Centes, 3 • Artá

tots treballs publicats no son responsables els autors

N'os tornen els originals

PREUS

Espanya: Trimestre 0'75 Prtas.
Any. 3'00 »
Estranjer . . . . . Doble

Se paga
a la
bastreia

Any II

Artá, (Mallorca) 23 de Octubre de 1918

Núm. 55

Als nostros subscriptors

Les circumstancies actuals nos fan la vida casi impossible, i son moltes les publicacions que ja han acabata causa de la constant i exorbitant pujada de papers i tintes.

Noltros nos veim an el caso de rendirnos o de reduir la tirada anyal si no volem liquidar amb un déficit del que molt difícilment mos n'axecariem. Tot-hom sap que la suscripció de LLEVANT no es suficient per sostenir sa publicació i que si aquest segueix es p'el patriotisme dels lectors. Les baixes constants de la suscripció especialment an aquest darrer trimestre mes ha agutisat la nostra crisi i avui apel·lant a la benevolencia dels nostros suscripcions, mos veim obligats novament a transformar novament el LLEVANT en periódic quincenal i no de enar sense rebaixar els preus de suscripció. Deu vulla qu'aquestes crítiques circumstancies passin aviat, com ja se suposa, i qu'el patriotisme dels nostros subscriptors no demanqui lo qual permetrà que la nostra vila no perdi l'únic periódic qu'avui te en defensa dels seus interessos.

L. Redacció

L'epidemia reinant

Per dues vegades enguany, haurém rebuda la visita d'hoste tant funest del grippe. Durant el més d'Agost, ja vengué i en foren atacats la gran majoria dels habitants d'Artá. Ara quant son quedats invadits molts dels altres pobles de Mallorca i especialment Palma, mos creiem ja esser-ne escápols i no es estat així.

De nou ha invadit aqueixa població, si be

per ara en caràcter benigne. Comensá en la escola de parvuls de Can Morey, i rapidament s'extengué per casi tot el poble essent avui moltíssims els atacats.

La Junta de Sanitat ja en el primer dia de temer-s'en de l'epidemia se reuni i dictá ordres higiéniques per aminorar tot lo posible els efectes de tal visita. Una de les mides acordades fou clausurar immediatament totes les escoles públiques i privades i aconsellar que s'evitin tot lo posible les aglomeracions de gent.

A l'Esglesia s'han llevats els vidres de quatre finestrals perquè hi haja més ventilació i s'han obertes les portes centrals dels escanzels.

El teatre se desinfecta abans de les funcions del Cine i després d'elles.

Seria convenient també que en els casinos la gent s'hi aturés lo manco possible. A Capdepera, segons diuen, no se permet estar-hi més de cing minuts i encara drets per pendre lo que sia del cas i prou. Allá també fan tancar les botigues de comestibles en que hi haja algún atacat.

Seria del cas que també aqui se prenguessen precaucions a fi de que ja que per ara no ha pres caràcter de gravetat, no temguém que plorar més tart p'el nostre descuit.

Sa Torrentada

De tant en quant els nostros camps reben un fort assot que les balda per molt de temps. Artá es molt topadis p'els fenòmens meteorològics i adesiara en reb molt de perjuís. Adames dels llamps que molts d'anys feren a part a banda del nostre terme i de les ferestes mestralades que tanta destroça fan an el nostre arbrat, som molt sovint visitats per pluies torrencials que causen tants de perjuís als camps.

El dia 13 d'aquest més a la matíada, després d'alguns dies de ploure molt, i quant ja la terra estava ben assahmada, se posá a fer ayo de bombolla que durá a prop d'una hora, amb una ramor espantosa.

Dins les cases no hi havia canalís qui bastassen i en general en la major part de cases hi hagué goteres per llarg, però avont causá molts de perjuís fou a foravila.

Tot el demati continuá ploquant, si be no amb tanta furia i durant les petites mancades que feia, la gent qui tenia bestiar a fora vila sortí a veurel i prest el poble s'enterá del mal que la torrentada havia causat.

En moltes parets hi hagué grosses esportellades. An el camí del Recó, entre el pont i la teulera d'en Xapato s'hi obí un clot de més de quatre metres de llarg, en que tot el material s'en aná an es torrent i impossibilitava el pas, no sols del carros sino fins de les persones. Els torrents venien plens i sortiren de mare la major part en el Millach caigueren dins el torrent dues de les parets que guarden la carretera. El Pont de Capdepera quedá descavat per les dues parts amb grosses esportellades. En el moli de s'Ausina el torrent s'en dugué un bon tros de carretera impossibilitant el pas de carruatges per un parel de dies.

De perjuís no cal dir si en causá molts. Per de pronta en tots els horts d'aprop de torrent no hi quedá fruita ni hortallisses per senyal, quant no s'en dugué sa terra. Diuen que de carabasses s'en anaren més a m'r que no'n daren enguany al Institut i Sa Normal de Ciutat.

En el Moli de s'Ausina la torrentada les prengué un porc gras i cing porcells. An en Pau Creus de Capdepera cent setanta quintars de carbó; un manacorí tenia una partida d'ous comprats i no'n queda rastra d'ells. An el segon batle mestre Andreu Femenias li ha rebassat una partida de tarongers en rel, i a uns quants gabellins les ha pres els porcs grassos. El mal es estat gros.

Que Deu mos n'alliberi de desgracies com aquesta.

MILLORA

Desde el dia 15 del més que correm, tenim com anunciarem ja abans, doble comunicació diaria amb Manacor. A les 3 1/2 del matí parteixen les diligencies de Can Mengol, que a la venguda del ben de les 10 1/2 tornen, arribant aqui a la 1 del capvespre. A les dues torna sortir un altra diligencia per anar al tren de les 5 1/2 i altra volta arriben aqui a les 7 1/2 del vespre. Aixó es una millora importantissima que beneficia molt al passatge i comerz de la nostra vila.

D.ª Maria Angela Blanes Blanes

Morí en aquesta vila el dia 21 del corrent
haguent rebut els Sants Sagraments

— A. C. S. —

Els seus afligits, espós el farmacéutic D. Llorens Garcias Font, fills menors, mare, germans, germanes i familia política, concos, ties, cosins i cosines i demés parents, al fer a sebre als seus amics i coneguts tant dolorosa pèrdua, els preguen que la tenguin present en llurs oracions.

Artá, 22 Octubre de 1918.

Mes noltros interessats en que aquests beneficis puguin arribar a la major part sino a tots dels pobles de la nostra comarca llewantina, visitarem a D. Rafel Blanes Tolosa, al qual se deu tant important millora, i li diguerem com no se feia arribar la diligencia a Capdepera, ja que l'activitat i esperit comercial d'aquella vila mereix aixó i molt més. I ell mos contestà:

El nostre desitj ho es i an aquest fi estám cercant una manera per fer-hi arribar ja qu' aixó no dependeix just de la nostra voluntat; qu'aqueixa hi essinó qu'estám per la falta de temps, suposat qu'arribant aquí les diligencies a la 1 del capvespre i haguent de partir prop de les dues, el temps curtetja i molts de dies podria socceir el no poder erribar al tren en perjudici del pessatje. Ara precisament estám cercant una fórmula que permeti la combinació esmentada i creim que se trobará i els gaballins podrán disfrutar de la millora.

Per lo qu'es veu, D. Rafel se preocupa de tot lo que pugui esser beneficiós no sols a Artá sinó a la comarca tota.

Que duri si a Deu plan.

Lo que deuen llegir els pagesos

Nostros agricultors deuen cercar orientacions precises i practiques per obtenir el

major profit de sos conreus. La resolució de cuants problemes se presenten, dificilment pot conseguir-se mes facilment que consultant les págines de la interessant ilustració agricola que's publica a Barcelona *El cultivador moderno* en el qual s'han agrupat les principals revistes agricolas espanyoles i derrerament la que's publicaba a Villafranca del Penadés amb el nom de *Viticultura & Enologia*.

Aqueixa refundició ha vingut a augmentar la importancia ja conseguida, satisfent aixis de un modo acertatissim quant podlan desitjar nostres pagesos, ja que al ensemps jue'ls posa al corrent de quant fa referencia als conreus i a les industres agricolas atany, també els orienta en les especialisacions de la viticultura i elaboració de les produccions de branca tant important es refereix. El problema actual del su fat de coure, es tractar amplament i amb vistes a orientacions noves

En Guillem Reynés

La traidora malaltia que s'es ensenyorida dins Mallorca, va segant vides, i com que se complagui en escullir les persones millors.

Un dels qui ha trobat la mort després de pocs dies de maltia es estat *En Guillem Reynés*.

Qui no'l coneixia al culte arquitecte que a poc a poc anava depurant el gust artistic de Mallorca en la qual de cap a cap influia desde'l doble siti privilegiat de Arquitecte Provincial i Diocesà!

Persona de grans coneixements i de tracte afabilissim s'hav a captades les simpaties, tots els qui'l tractaven qu'eren molts, ja que tothom que necessitás aficar-se en qestions d'art havia d'acudir a ell. I ell no refusava mai donar el seu parer en tota qestió, i abocava a raig seguit son gust artistic estil'lat damunt les multitudes. I els seus consells pesaven molt i eren ben escoltats de tothom.

El seu bon gust se deixá veure en una partida d'obres, essent una de les que per si soles basten a donar renom, els Misteris del Rosari construïts al Santuari de Nostra Senyora de Lluch per ordre del plorat Bisbe Dr. Campins, l'esperit del qual tant be lligava el d'en Reynés.

Una de les derrerres obres del nostre arquitecte fou la restauració del Palau de l'Almudaina en el que bastí una torre com les dels nostres reis a Montpeller; i entre noltros acaba de deixar una altra obra d'anomenada com es la casa estival de D. Juan March (a) Verga, que s'acaba de construir a Calarajada.

Nodrit amb l'ideal regionalista, no deixá passar mai cap ocasió d'avinentesa en que se hagués de manifestar l'amor a la terra en que no fos dels de devant, no regatetjant s'ajuda al "Centre", fa poc con-struït a Palma i prenguent part en totes les manifestacions

de l'esperit de la terra que a son temps s'han dutes a cap.

Amb la seva mort Mallorca perd un dels homes de més vàlua i els amics perdem un bon amic i conseller.

Deu vulla qu'el retrobém an el cel que segurament se guanyá amb la seua virtut acrisolada i bondat a carta cabal, i rebiga la seua família atribulada la més sincera expressió del nostre condol.

A. F.

CRÓNICA

DE CA-NOSTRA

METEOROLOGIA.—Durant la passada dècada se pot dir qu'apenes ha fet cap dia bo. La major part d'ella ha fet dies malaltissos, amb el del emboirat, i brusquetant deslars. El dia 18 durant la nit plougué de casta forta, fent veure els torrens. De saó es ben segur que no'n falta. Lo que seria bo, que fes tota una llarga temporada de bon sol.

ESTAT SANITARI.—Com ja deim en altre lloc d'aquest n.º Artá esta ja atacada per l'epidèmia del «grippe». Comensa com qui no res, i avui dia 20, en tenim ja uns 150 d'atacats i continuament s'en jenen. Als primers dies entra com a benigne, però avui ja n'hi ha alguns de gravetat. Que Deu hi posi remei, si convé.

LOCO.—Altra cop hem vist per aquí fent ne de les seues, al loco Pere Andreu de Capdepera que de tant en tant ve. Ja cridarem l'altre dia l'atenció del batle sobre això i avui novament ho feim.

ATLOTS AN ES CASSINOS.—Fa una temporada que se tornen veure atlots menors a certs cassinos de la vila. No seria del cas que l'autoritat civil s'en preocupar.

CAPTAIRE GAT.—La setmana passada un captaire s'en anava per les cases en complet estat de gatera, i demanava prendes de roba. Si les hi negaven, grunyia i amenaçava, arribant an el punt de quant li donaven dobles, tirava les peces per la cara del limosner. Els agents municipals el tregueren fora de la població; però noutros creim que no deu bastar castigar així an els qui no se porten be, sinó que no s'hauria de deixar entrar a la població an els pobres forasters que venguin per captar. Ja n'hi ha prou amb els de la vila i cada poble que mantenga els seus.

S'AUTO TORNA.—Després d'una temporadeta de no passar l'autó que feia el trajecte de Manacor a Capdepera i viceversa, duent la correspondència, de nou ha recomençat les eixides. Ha fet crida de que paguen 175 ptes. d'Artá a Manacor parint a les cinc del matí. Posa a Can Garieteta del carrer de Palma. Voldriem qu'el servici fos més normal que en la temporada passada.

NOVEL·LA NOVA.—El darrer n.º rebut de la «Novel·la Nova» publica la última entrega de El Coronel d'Anjou. Son preu 20 ptes.

DESGRACIA.—La setmana passada durant la vetllada en Tomeu de Sa Torre venia amb es cavall i carretó per sa carretera de Manacor i a sa devallada de Cas Canonge quant va esser davant can Tia Comuna, en sortia en Tomeu Petxo qu'es molt sort. i ni un ni s'altra se vèren, i el cavall ferí amb son pit an en Petxo fent-lo rodolar un tros enfora. Se va fer una partida de cops, però no tengué res romput.

Inmediatament fou traslladat amb un balanci a casseva avont se li practicà la primera cura.

DE CAPDEPERA

El dia 13 d'aquest mes va fer una torrentada terrible com feia molí d'anys que no s'en havia vista d'altra igual. En la major part de finques d'aprop de torrent, les pèrdues experimentades foren moltes. Desgracies personals, gracies a Deu, no n'hi hagué cap.

El dia 13 del corret víctima de penosa i llarga malaltia morí després de rebre els Sagraments el bondados jove D. Antoni Vaquer. Rebega la seua família el nostre més sentit condol.

Una altra mort molt sentida tenim que consignar i es la de D.ª Antonia Bonatú Más, mestra nacional d'aquesta població que traspassà d'aquest món a l'altra després de rebre els Sants Sacraments, el dia 29 víctima de la epidèmia reinant. Aquesta distingida Srta. va neixre a Palma el dia 3 de Dbre. de 1883, feia uns vuit anys que exercia el càrrec en aquesta vila de caràcter molt afable se captava les simpaties dels qui la tractaven. Enviem a la seua família l'expressió del nostre sentiment. Que Deu li haja dat el premi que te reservat als bons.

(Corresponsal)

REGISTRE

NAIXEMENTS

- Dia 13.—Catalina Jaume Carrió
„ 13.—Catalina Font Ginart
„ 14.—Llorens Ferrer Massanet
„ 15.—Francinana Payeras Mestre
„ 16.—Juan Tous Carrió
„ 16.—Miquel Ginart Massanet

Resúm 3 nins i tres nines. Total 6.

MATRIMONIS

- Dia 12.—Mateu Sureda Grau (a) Balaguer viudo amb n'Antonina Cantó Blanes (a) Mossosa, viuda.
Dia 17.—Josep Fraquer Alsina, (a) Mangol, viudo amb Catalina Massanet venys (a) Viva, fadrina.
Dia 17.—Miquel Fuster Aguiló (a) Ranxer amb Antonina Fuster Fuster (a) Asdora fadrins.
Dia 19.—Josep Picó Fuster (a) Picó amb Ana Maria Forteza Fuster (a) Asdora, fadrins.
Dia 19.—Francesc Gualt Casellas (a) Juya, amb Maria Bisbal Carrió (a) Capellera.

Total 5 Matrimonis.

DIFUNS

- Dia 11.—Margarita Tous Casellas, de Sa Mesquida, casa n.º de 69 anys, de grippe.
Dia 18.—Massia Riera Viñal (a) Barret viudo de 73 anys de Uremia.
Dia 19.—Antonina Sancho Grau (a) Blaya, casada de 20 anys, de Tuberculosis Pulmonar.

Resúm 2 dones i 1 home: Total 3

Al cel sien ells

NECROLOGIA

Victima de la malaltia reinant després de molts pocs dies de llet, morí cristianament després de rebre amb tota resignació els Sants Sagraments, D.ª Maria Angela Blanes Blanes, esposa del nostre benivolgut amic i Redactor de LLEVANT D. Llorens Garcies Font.

Era la finada de la distingida familia Blanes filla del ja poc difunt D. Monserrat, la qual era de caràcter bondados i de fonda religiositat.

Deixa a un ninet i una nineta, el major de tres anys, i a son espós ben atribulat. Quant sa mort, tota sa familia estava atacada de la grippe

Afectadissims per mort tant ràpida com inesperada, no atinam a reflexar la dolorosa impressió rebuda i expresar a sa familia especialment a son espós en Llorens el sentiment mes profund de que estám posseits.

Que Deu l'haja acullida a la Santa Gloria i doni a sa familia el consol necessari per soportar tant dolorosa pèrdua.

AGENT CORRESPONSAL DE
LLEVANT EN SUB-AMÉRICA

:: Llorens M. Joy Pastor ::

Jujay, 1128

BUENOS-AIRES

Cals Bona y Barato

se ven a n'os

Forn Nou de Se Rescló

a cinc pessetes sa carrefada

ARTANENCs

A LA LLIBRERIA DE N

: Ferrer i Sureda :

S'ADMETEN TOTA

CASTA D'IMPRESOS, EN

MOLTA DE ECONOMIA

GRAN COLMADO A. TANENC d'en GUIÉM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licors, dolces, galletas, etc., etc. • Grandiós surti de Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANÍS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRE de PALMA, 3 - ARTA**

S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsvol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Palma, núm. 3 ☞ Despaig a Palma: Estano d'os Banch de s'Oll

Grandes Almacenes

: *San José* :

de

Yan. Ignacio Figuerola

Sastreria Camiseria Merceria Zapateria Pañeria
Laneria Pañolera Lenceria
Géneros de Punto Sederia, Articulos para Viaje
OBJETOS DE REGALO

Depósito de máquinas parlantes

— PATHEFONO —

PRECIO FIJO

Brando, 7 9, 11. Ba. ne, 118 ☐ Teléfono, 217

Disponible

NO COMPREU CAFÉ
que no passeu abans per sa botiga d'en

JAUME CABRER

que'l té bo i frese

Allà heu trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu
ARROS, VERDURES, PATATES, etc.

Carré de Sant Joan - Antas Puput

Llorens Garcies

OBERTA A TOTES HORES

Vins i aixarops medicinals
Aixarops de cuca del Dr. Morey
preparat amb erba cuquera d'ARTA

PLASSETA D'ES MARXANDO

GRAN BOTIGA

AMB GÉNERO DE TOTA CASTA I A TOT PREU;

— CALSAT FI I DE MODA —

A CANA VIVES

CARRÉ DE PARROQUIA, 1

CAP BOTIGA

VEN EN MILLOS CONDICIONS QUE SA D'EN

Juan Vicens (a) Jan

Tota casta d'articles, comestibles, galletas, etc.
ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

PAPPI I AUCONS

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guitarras, etc.

DIRECCIO: ALCAIOT, 3

Ebanisteria

Magatsem de motbles

D'EN

Miquel

Morey

Parroquia, 7

- ARTA -

RONDRIES DE MENORCA

Andreu Ferrer

Un volum en 4.º 2 Pesetas

REMANAULES A LA LIBRERIA DE

FERRER I SUREDA ARTÁ

En aquesta administració
podreu encarregar
tota casta de

IMPRESOS

Se serveixen amb prontitud

LIBRERIA, PAPALERIA I CENTRE de SUSCRIPCIONS

Ferrer i Sureda

Aquí trobareu paper de tota casta a la moneda i en gros, pells,
llibres, tintes, llapis, etc., etc.

llibres escolars i religiosos

— A PREU DE CATALEG —

s'encomanden de tota casta en tota puntualitat

QUATRE CANTONS, 3 ARTA

Ensaimades i Panets

En lloch se troben millós que a la

Panaderia Victoria

ESFORNOU

Miquel Roca Castell

A sa botiga heu trobareu
sempre pans, panets,
galletas, bescuits,

rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitud, i economia

DESPAIG Carré de Palma 3 bis. ARTA